„STROLLS IN OLD CORNERS OF BUCHAREST" – A LATE READING OF A BOOK ABOUT BUCHAREST, PUBLISHED BY THE "NATIONAL PUBLISHING HOUSE", IN 1926

Victoria Dimitriu

„*Strolls in old corners of Bucharest*", astfel și-au intitulat cartea, scrisă în limba engleză și apărută la editura *Cultura națională*, în 1926, două doamne din lumea bună a Capitalei interbelice, Ethel Greening Pantazzi și Julieta Theodorini. Cea dintâi era o englezoaică devenită prin căsătorie bucureșteancă. Din notele care însoțesc ediția, aflăm că E. G. Pantazzi a mai semnat o carte despre patria ei de adopțiune: „*Romania in light and shadow*", publicată de editura *Fisher Unwin* din Londra. Cartea figurează în fișierul Bibliotecii Academiei în două ediții, cea de la Londra, din 1921, și o alta, tipărită la Toronto, nedatată.

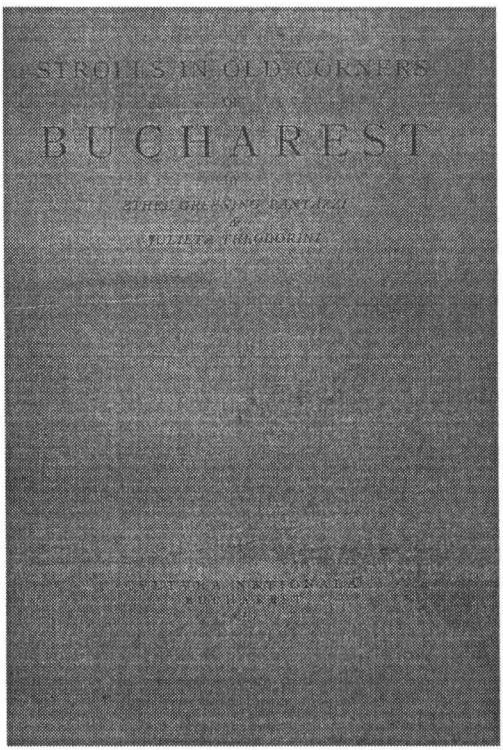

Julieta Theodorini este fiica lui Ion Procopie Dumitrescu, magistrat, doctor în drept de la Paris și de trei ori primar al Bucureștilor: interimar la 1877–1878, urmându-i lui C.A. Rosetti, pe care îl asistase ca vice-primar, și cu puteri depline între 21 aprilie 1901 – 25 noiembrie 1902 și între 21 februarie 1910 – 8 ianuarie 1911. Numele primarului este purtat de o alee din preajma bisericii Silvestru, din strada Oltarului. Nu întâmplător: familia a deținut terenul dintre biserică și Calea Moșilor, a locuit un timp acolo și a ctitorit, între 1904 și 1907 biserica, reconstruită în chipul ei de astăzi, după planurile arhitectului Maimarolu. Costin Petrescu, autorul frescei de la Ateneu, a pictat-o și, în aceeași perioadă, a făcut și portretele lui Ion Procopie Dumitrescu și al soției sale. Urmașii le-au donat, mai târziu, bisericii.

Venită dintr-o familie foarte legată de oraș, talentata graficiană, Julieta Theodorini a desenat câteva biserici și poduri de pe Dâmbovița. Cu

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

un asemenea desen figura în 1928 în *L'Atlas de la gravure moderne,* tipărit în franceză la Florenţa, de Pica V. şi A. Del Messa, la rubrica dedicată gravurii româneşti, alături de Iser, dar şi de R. Iosif şi Steriade, a căror elevă a fost.

Cartea, de mici dimensiuni, cu o discretă copertă cenuşie, e ilustrată cu desene de Julieta Theodorini şi fotografii de I. Berman, înfăţişând privelişti pitoreşti din oraş: covoare expuse la vânzare pe cheiul Dâmboviţei, o ţigancă purtându-şi coşul cu flori pe cap, statuia „Lupoaicei" în gura Lipscanilor, mulţimea plimbându-se pe Calea Victoriei într-o zi de sărbătoare, Muzeul de istorie din Parcul Carol.

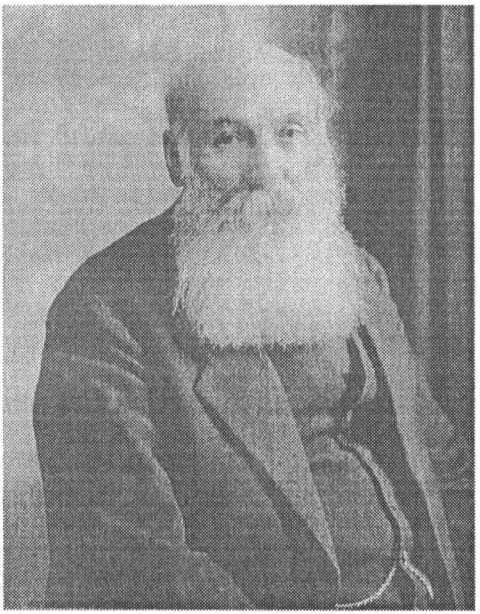

Ion Procopie Dumitrescu

Julieta Theodorini

Cele optzeci de pagini de informaţii, comentarii şi amintiri personale sunt împărţite în douăsprezece capitole: Însemnare istorică asupra României; Însemnare istorică asupra Bucureştiului; Arta în România; Biserica Sf. Gheorghe; mormântul misterios; Plimbare pe Calea Victoriei; Arhivele; Catedrala; Bisericile Stavropoleos şi Olari; Muzeul de antichităţi, Aman, Simu; Curtea de Argeş; Două excursii: Snagov, Sinaia; Parcul Carol. Un cuvânt către călător şi o Încheiere întregesc ghidul.

„Sosind în oraşul nostru, avertizează autoarele, aţi putea fi dezamăgit la început, descoperind că el nu are nici misterioasa strălucire a Orientului, nici impunătoarea solemnitate a Occidentului. Dar cine ştie într-adevăr să privească va constata repede că oraşul are câte ceva din amândouă. Farmecul Bucureştiului constă în grădinile lui umbroase, în vechile-i biserici, în colţişoarele liniştite care vorbesc despre trecutul bogat, evocând chipuri romantice, legende stranii şi, atâtea dintre ele, tragica poveste a frumuseţii distruse de incendii şi războaie. Plimbările noastre sunt mici excursii în domeniul faptelor şi imaginarului zilelor duse, din care învăţăm să înţelegem şi să preţuim ceea ce vedem astăzi".

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Nu lipseşte o bibliografie „la zi" a cărţilor care l-ar putea ajuta pe călătorul străin să se orienteze: „un mic volum de George Oprescu, *Arta ţărănească la români*, care are multe ilustraţii ce vorbesc de la sine. În limba franceză, *Izvor, ţara sălciilor*, de prinţesa Bibescu – tradusă acum şi în engleză – dă o descriere amănunţită a vieţii ţărăneşti şi a superstiţiilor. Pentru arta veche, volumul *Veche artă românească*, text parţial în franceză şi multe fotografii. Cărţile lui Gaster în engleză sunt un ghid util în folclorul românesc. *România pitorească*, cu o introducere în engleză şi franceză de Prof. Iorga şi cu numeroase imagini, dă o idee mulţumitoare asupra tuturor regiunilor ţării".

Manuela Burnea

fiica Julietei Theodoriu şi nepoată a primarului Ion Procopie Dumitrescu, personajul cărţii Strolls in old corners

Dacă un călător străin din 1926 se putea considera norocos într-o tovărăşie pe cât de plăcută, tot pe atât de utilă, pentru că ghidul oferea date, descrieri, adrese, programe, explicaţii detaliate, cititorul de astăzi are dinaintea ochilor o carte ce păstrează imaginea Bucureştilor de acum şaptezeci şi trei de ani şi poate retrăi evenimente de atunci cu emoţia genuină a autoarelor şi cu bucuria de a putea învia, pentru o clipă, gesturi de odinioară, întâmplări, obiceiuri uitate, colţuri din oraş risipite de mult. Din ghid în spaţiu, cartea a devenit ghid în timp.

Suntem la biserica Sf. Gheorghe şi trăim fastul sfinţirii ei, la 1707, o imagine plină de culoare: „Procesiunea, de la Palat, de acolo unde astăzi avem Piaţa de flori, spre Biserică, este deschisă de soldaţii care croiesc drum boierilor îmbrăcaţi în mantii lungi, tivite cu blănuri, şi cu căciuli uriaşe, din blană ornată cu giuvaieruri. Vin apoi preoţii în veşminte grele, cu broderii bogate, călugări cu vălurile negre agăţate de potcapuri, fluturând. În mijlocul lor, Patriarhul Ierusalimului şi şapte episcopi dau şi mai multă prestanţă convoiului. Apoi se arată însuşi Brâncoveanu, în ţinută de ceremonie, urmat îndeaproape de prinţesa Maruca, înconjurată de doamnele ei, în brocarturi şi catifele veneţiene. Alaiul străluceşte în lumina de iulie, iar marele vistiernic aruncă bani de aur mulţimii ce se-nghesuie, de-a dreapta şi de-a stânga".

Ceremoniei glorioase de la Sfinţire îi este opusă tragica execuţie de pe malul Bosforului a lui Constantin Brâncoveanu şi a fiilor lui, şapte ani mai târziu.

La data la care scriu Ethel Pantazzi şi Julieta Theodorini, locul mormântului Principelui martir a încetat de curând să mai fie o taină. Relatarea din ghid este făcută la persoana întâi singular, astfel încât este greu să deduci care anume dintre cele două autoare povesteşte, dar sursa informaţiei este cea mai avizată, însuşi parohul bisericii: „Fiind în după-amiaza Vinerei Mari la biserica Sfântul Gheorghe, m-am apropiat să-l salut pe bătrânul preot. Plin de emoţie, el s-a grăbit să-mi arate o piatră tombală, îngropată în pavimentul lăcaşului: «Astăvară, paracliserul mi-a cerut

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

voie să ia şi să cureţe candela de argint care străjuieşte deasupra acestui mormânt. Ne pregăteam pentru slujba de pomenire a lui Brâncoveanu. La început, am ezitat. Nu voiam ca sfânta relicvă să fie atinsă. Slujesc de multă vreme aici, dar niciodată nu am îngăduit ca această candelă să fie dată jos. Înaintaşii mei mi-au spus dintotdeauna că ea trebuie să rămână la locul ei, unde a fost pusă demult, de mâna unui donator necunoscut. El a insistat totuşi, motivând că, ori de câte ori o umple cu ulei, i se pare că vede nişte litere gravate în argint. Cuvintele lui m-au decis, mi-am dat consimţământul şi mare i-a fost bucuria când a putut descifra inscripţia în scrierea veche: *Această candelă luminează mormântul în care zac rămăşiţele Prinţului Constantin Brâncoveanu şi a fost dăruită bisericii Sfântul Gheorghe de soţia lui, Prinţesa Maruca, în speranţa că Domnul îi va îngădui să odihnească şi ea aici, alături. Iulie 12, 1720.* Am avut, opt generaţii la rând, sub ochii noştri, lumina acestei candele, şi nu am ştiut că nobilul domn îşi dormea somnul de veci în preajma noastră»".

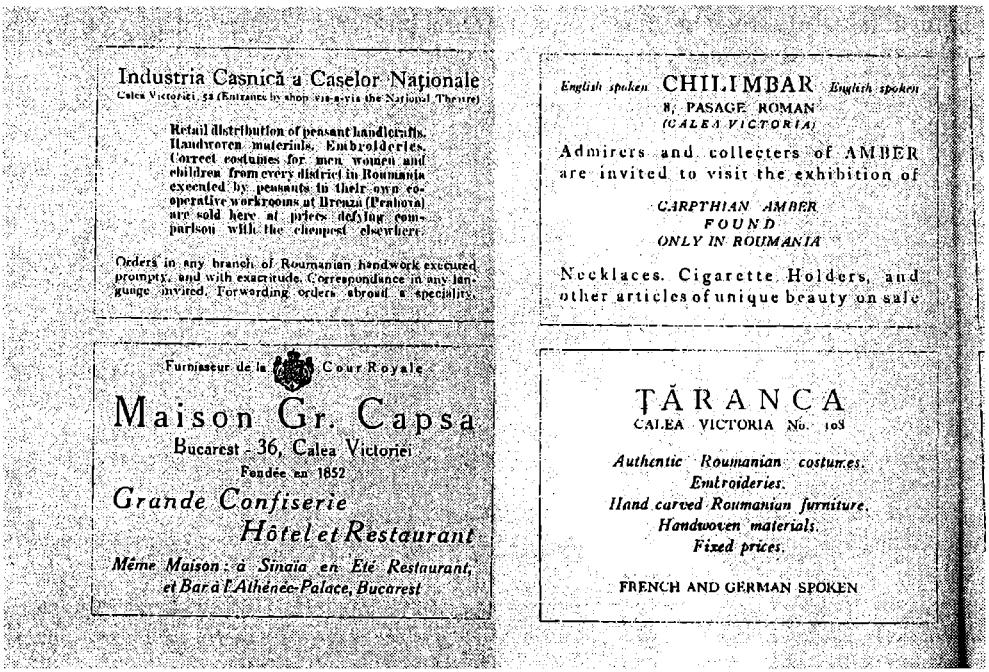

Povestitoarea ne lasă, pentru o clipă, să o întrezărim în umbra bisericii: „În blândeţea după-amiezii de Vinerea mare, am simţit cât de bine e că mă aflu acolo. Părintele a plecat, chemat de îndatoririle sale, şi am rămas singură. În timp ce paşii lui se îndepărtau pe podeaua de piatră, am aşezat bucheţelele de zambile pe care le avem cu mine, albastre şi roz, pe marmura cenuşie a mormântului şi am aprins lumânarea de la candela Doamnei Maruca iar inima mea s-a unit, mută, cu trecutul".

Plimbarea pe Calea Victoriei începe cu balada „închinată ei, pe care ne-a dăruit-o poetul Alecsandri". Este vorba de „Mogoş Vornicul", despre care Alecsandri însuşi nota în *Poezii populare ale românilor*: „Poate că legenda raportată aici să fie izvorul de unde se trage numele podului Mogoşoaiei din Bucureşti".

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Sunt pomenite toate clădirile importante înşirate pe bătrâna Cale: Poşta, Palatul CEC, biserica „de lângă poştă, modernă şi de mare importanţă pentru credinţă, deoarece aici se păstrează relicve ale sfântului Ciprian".

La colţul cu Lipscanii, vizitatorului e invitat să privească spre Banca Naţională şi spre „frumoasa statuie a lui Eugen Carada, fondatorul ei, plasată într-un colţ al curţii". Pe stânga se află puţin mai sus fosta Legaţie Rusă iar pe dreapta, „nişte arcade în stilul celor vizibile în oraşele italiene", probabil pasajul Macca-Vilacrosse. Ne este descrisă ascunsa biserică a Doamnei, „unde lângă altar se păstrează o preţioasă *Punere în mormânt* brodată de însăşi ctitoriţă, Doamna Maria, soţia lui Şerban Cantacuzino, ctitorul lăcaşului".

Din colţul pe care Calea Victoriei îl face cu bulevardul Elisabeta, trebuie privit impozantul monument al lui Ion Brătianu. Inscripţia de pe soclu: „Cu propriile noastre braţe, cu propriile noastre inimi, cu propriile noastre minţi" reprezintă doctrina marelui om politic, „cel care l-a adus pe regele Carol în România şi i-a stat alături luminatului rege în efortul de-a îndruma ţara să se realizeze prin propriile ei puteri, în toate domeniile", precizează autoarele.

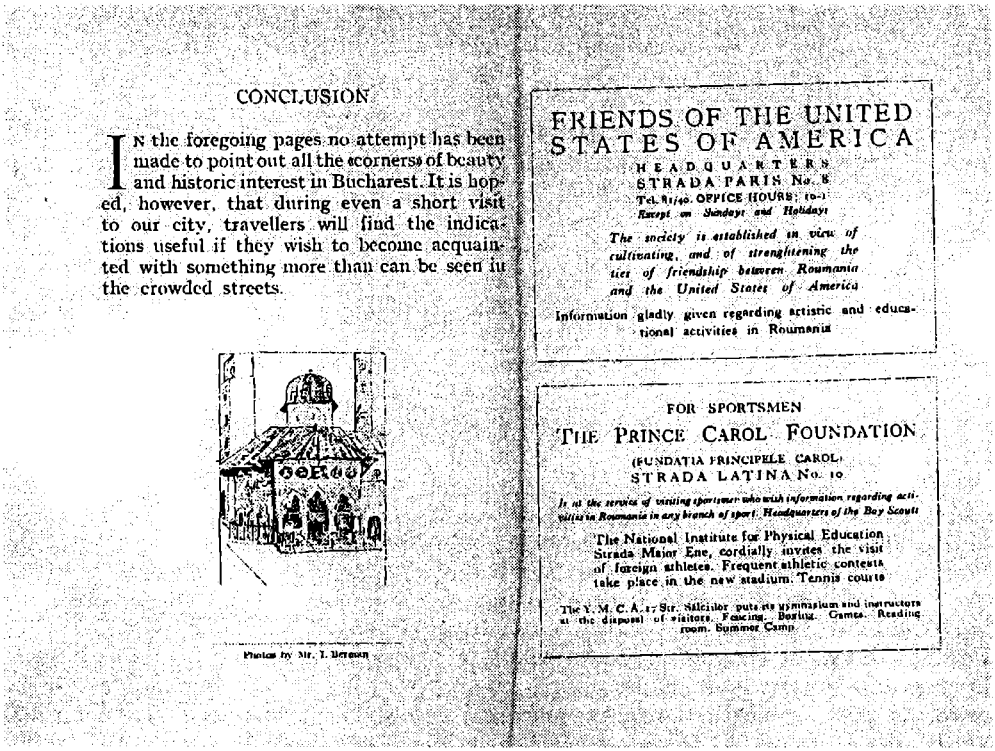

CONCLUSION

IN the foregoing pages no attempt has been made to point out all the «corners» of beauty and historic interest in Bucharest. It is hoped, however, that during even a short visit to our city, travellers will find the indications useful if they wish to become acquainted with something more than can be seen in the crowded streets.

Photos by Mr. I. Berman

FRIENDS OF THE UNITED STATES OF AMERICA

HEADQUARTERS
STRADA PARIS No. 8
Tel. 81/40. OFFICE HOURS: 10-1
Except on Sundays and Holidays

The society is established in view of cultivating, and of strengthening the ties of friendship between Roumania and the United States of America

Information gladly given regarding artistic and educational activities in Roumania

FOR SPORTSMEN

THE PRINCE CAROL FOUNDATION

(FUNDATIA PRINCIPELE CAROL)
STRADA LATINA No. 10

In at the service of visiting sportsmen who wish information regarding activities in Roumania in any branch of sport. Headquarters of the Boy Scouts

The National Institute for Physical Education Strada Maior Ene, cordially invites the visit of foreign athletes. Frequent athletic contests take place in the new stadium. Tennis courts

The Y. M. C. A. 17 Str. Sfinţilor puts its gymnasium and instructors at the disposal of visitors. Fencing. Boxing. Games. Reading room. Summer Camp.

În 1926, biserica Creţulescu mai este încă ascunsă de zidurile unui han. Alături, la Palatul regal, se desfăşoară numai momentele oficiale, „familia domnitoare locuieşte la Cotroceni, iar aici, Garda se schimbă zilnic, la unsprezece şi jumătate, sub ochii unei cete de curioşi, strânsă lângă porţi".

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Statuia ecvestră a lui Carol I încă nu a apărut în piaţetă, dar în faţa porticului grecesc al Ateneului se întinde „o plăcută alee, mărginită pe fiecare parte de busturile unor cetăţeni iluştri, aparţinând, cei mai mulţi, generaţiei trecute". Pătrundem în Ateneu: „Are o sală de concert, unde o mie de oameni pot asculta muzică. Concertele simfonice au loc regulat, o dată pe săptămână, în tot timpul stagiunii, dar se dau multe alte concerte, şi mulţi muzicieni de frunte din toată Europa au cântat aici cu sălile pline. Există şi câteva galerii unde se ţin expoziţiile personale ale artiştilor, dar şi Salonul Oficial anual. O colecţie permanentă de lucrări ale lui Grigorescu poate fi vizitată marţea, joia şi sâmbăta, între 11 şi 15, iar Rotonda este împodobită cu statui de înaltă valoare artistică".

Bătrânul palat Ştirbey, din apropierea colţului cu Calea Griviţei, e „o casă cu înalte tradiţii de ospitalitate, în generaţiile trecute". Urmează spaţioasa reşedinţă a Ministerului de finanţe şi, nu departe, „o casă de modă veche, în prezent magazin de artă populară românească, dar cândva locuinţa familiei Moruzi, ai cărei oaspeţi de acum o sută de ani plecau cu amintirea unor conversaţii fermecătoare şi a unor mese vesele şi bogate".

Ştim astăzi că, mai înainte de a dispărea pentru totdeauna, Casa Moruzi, cunoscută şi sub numele de *casa cu lanţuri,* a fost sediul Muzeului Municipal, întemeiat în 1929, sub primariatul lui Dem. I. Dobrescu, de Dinu V. Rosetti, conservatorul muzeului şi conducătorul secţiei de arheologie preistorică, Adrian Maniu, dr. Gh. Severeanu, Romulus Voinescu, Josef Pincas, G. D. Florescu, etc.

Cele două doamne ne conduc în sălile Academiei Române, unde admirăm colecţiile de manuscrise, stampe şi cărţi vechi şi marea sală de şedinţe. Unul dintre cei mai recenţi invitaţi străini ai Academiei a fost „eminentul american, dr. Shotwell".

Ne mai sunt descrise casa Nababului, palatul Sturdza, Muzeul Antipa şi cartierul rezidenţial Filipescu, dar nu înainte de a pătrunde „în ultima casă de pe partea dreaptă a Căii Victoriei, unde se află o bibliotecă de împrumut, cu cărţi în limba franceză şi engleză, înfiinţată de domnişoara Elena Văcărescu, poeta, reprezentanta României la Liga Naţiunilor".

Următorul capitol e consacrat Mănăstirii Mihai Vodă, unde se află Arhivele, şi muzeului din aripa dreaptă, cu o colecţie de stampe, gravuri, cărţi, peceţi, odoare bisericeşti şi icoane, dăruite oraşului de M. Olsewski.

Pe Dealul Mitropoliei, Catedrala întruchipează trecutul, iar Parlamentul, prezentul şi viitorul. „Între multele ceremonii de seamă a căror scenă a fost Catedrala de-a lungul veacurilor, nici una nu a avut o semnificaţie mai mare decât aceea din 1925, când Mitropolitul Miron Cristea a fost înălţat la rangul de Patriarh al Bisericii ortodoxe, cel dintâi român astfel cinstit, fiind răsplătite în felul acesta eminentele sale calităţi ecleziastice, iar Biserica Română dobândind o creştere în însemnătate".

Biserica Stavropoleos beneficiază de o rubrică specială, în care ni se spune povestea locului pe care a fost construită. Biserica Olari de pe Calea Moşilor este amintită pentru icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, îmbrăcată în argint şi protejată cu sticlă. Povestea icoanei este asemănătoare cu aceea a unei alte *Maici cu pruncul*, aflată şi astăzi în posesia urmaşilor Julietei Theodorini: „În timpul unui masacru împotriva creştinilor din Macedonia, în 1812, un grup de români a fugit de turci , condus de preotul lor şi având drept unic bagaj o icoană. S-a pornit o furtună şi bărcuţa în care se aflau a fost gata să se răstoarne. Atunci preotul a înălţat icoana, rugându-se fierbinte Fecioarei să-i scape de primejdie. Rugăciunea i-a fost ascultată,

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

furtuna s-a potolit şi ei au ajuns nevătămaţi la mal. După multe peripeţii şi cu mare greutate, fugarii şi-au găsit adăpost la Bucureşti. Astăzi, unii dintre descendenţii lor se numără printre cetăţenii de vază ai oraşului. Icoana a fost păstrată mai întâi la biserica din strada Batiştei, apoi în biserica din strada General Lahovari, biserică ce poartă numele de *Icoanei* până în ziua de azi. În cele din urmă, în 1918, Mitropolitul a decis mutarea ei la biserica Olari, unde, conform acestei hotărâri solemne, va rămâne pe totdeauna. Faima ei este atât de mare, încât atunci când regele Ferdinand s-a îmbolnăvit de febră tifoidă, icoana a fost dusă la Palat, iar el s-a însănătoşit de îndată. Cu acest prilej, drumul pe care a fost purtată icoana s-a umplut de lume dornică să o sărute sau măcar s-a atingă".

Din cartea lui Constantin Simionescu despre lăcaşurile sfinte din Bucureşti, apărută în 1995, aflăm mai multe detalii despre icoanele făcătoare de minuni din bisericile amintite.

Icoana de la biserica Olari are pe ea o inscripţie din care reiese că a fost dăruită bisericii de marele clucer Ispas Făgărăşanu, în 1864, martie 3, iar la biserica Icoanei mai există şi acum o icoană cu Maica Domnului, operă a argintarului Filip Nicolau, datată 1682, dăruită de Constantin Brâncoveanu, şi care a dat, de fapt, numele bisericii. Probabil că istoria relatată în ghid circula în familia Ion Procopie Dumitrescu, legată de icoana deţinută acum de nepoţii săi şi, la a treia generaţie, a apărut confuzia. Rămâne pitorescul povestirii.

Muzeul de antichităţi era instalat la parterul uneia dintre clădirile Universităţii. Existau aici macheta bisericii de la Curtea de Argeş, macheta monumentului construit de soldaţii romani la Civitis Tropensium, astăzi Adam Klissi, Tropaeum Traiani, şi altarul sculptat de la mănăstirea Cotroceni. Mai sunt vizitate, de asemenea, Muzeul Aman şi Muzeul Simu. „În 1926, celelalte muzee din oraş sunt închise, datorită unor reparaţii sau a unor amenajări. Acestea sunt Kalinderu, al cărui exterior frapează prin bogăţia ornamentelor: basoreliefuri de ipsos, olane, nişe pentru statui, suporturi de fier şi alte obiecte rare (strada Renaşterii, nr. 2) şi Muzeul etnografic de la Şosea, care nu a fost încă instalat în noile sale încăperi. O într-adevăr completă colecţie de icoane poate fi vizitată la cerere la Casa Şcoalelor, din strada Berthelot".

Parcurile Carol şi Cişmigiu beneficiază de câte o scurtă şi convenţională descriere. În 1926, la Filaret mai exista un Muzeu de istorie, deschis în parcul unde „în 1906, a avut loc o mare Expoziţie, care a marcat cea de a patruzecea aniversare a naşterii regelui Carol". Este de neînţeles această confuzie în textul celor două doamne atât de preocupate de tema lor, atât de documentate şi atente. În realitate, cum se ştie, în 1906 s-au aniversat cei patruzeci de ani de domnie ai regelui.

La data apariţiei ghidului, muzeul este proaspăt renovat şi reamenajat: „Spaţiul nostru este prea mic ca să putem enumera remarcabilele exponate, dar trebuie să menţionăm colecţia de uniforme ale armatei şi cea mai recentă achiziţie, drapelul lui Ştefan cel Mare, descoperit de Armata franceză la muntele Athos, la mănăstirea Zographos, unde se găsea de la anul 1500 şi care a fost dăruit cu generozitate oraşului Bucureşti".

Ghidul oferă şi câteva sugestii pentru excursii în afara Capitalei, la Snagov, Sinaia şi Curtea de Argeş.

„În paginile noastre nu ne-am propus să vorbim despre toate «colţurile» frumoase sau de interes istoric ale oraşului. Este de nădăjduit, totuşi, că, aflaţi fie şi

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

numai pentru o vizită foarte scurtă în oraşul nostru, călătorii vor socoti de folos informaţiile ghidului, dacă-şi doresc să cunoască ceva mai mult decât ceea ce poate fi văzut pe străzile pline de lume", încheiau autoarele.

Câteva reclame ale unor firme şi instituţii bucureştene ocupă ultimele pagini ale cărţii. Dacă pentru călătorul străin de acum 73 de ani ele însemnau pur şi simplu reclamă utilă, în engleză, pentru noi, călătorii în trecutul Bucureştilor, adresele şi numele din chenare sunt mici frânturi de viaţă salvată.

Book review

„Strolls in Old Corners of Bucharest" is a Guide of Bucharest published directly in English, by a native British speaker, Ethel Greening, married to a Romanian Admiral, Pantazi, and by a drawing artist, Julieta Theodorini, daughter of a former Mayor of Bucharest, Ion Procope Dumitrescu. The book – containing about eighty pages – was published in Bucharest, by the National Culture Publishing House, in 1926.

Besides the general data about the history of the Country and of Bucharest, about the specitificity of the Romanian art, we are presented several glamourous "corners" hidden to the foreigners' un-informed eye. The authoresses blend precise data with informations on a romantic past full of strange legends, of treasures of beauty lost in fires, wars, and with their own memories and revelations regarding the city.

We deal not with a mere ennumeration of informations, addresses, programs, but with a real book of impressions from a town which – at first glance – might disappoint the Occidentals accustomed with other rytms and images.

The book also contains photographs signed by a well-known artist of the time, I. Berman, and some drawings by Julieta Theodorini. A few advertisments for some Bucharestan firma and institutions from the third deceny of the century also bring the contemporary reader some of the epoch glamour.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro